

ISSN (E): 2181-4570

PAXTA – TO`QIMACHILIK KLASTERI, XOMASHYO VA MATERIALLARNI QAYTA ISHLASHNI RESURS-TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARI

Yo`ldasheva Muhayyo Alisher qizi
Farg`ona politexnika instituti talaba
yoldashevamuhayyo99@gmail.com

Tel:+998916627993

Annotatsiya

Mazkur maqolada, paxta- to`qimachilik klasteri, xoashyo va materiallarni qayta ishlashning yangi usulda va resurs-tejamkor texnologiyalar orqali amalga oshirish haqida ma`lumotlar berib o`tilgan.

Аннотация

В данной статье представлена информация о внедрении классов хлопка и текстиля, домашних хозяйств и материалов по-новому и с помощью ресурсосберегающих технологий

Annotation

This article provides information on the implementation of cotton and textile classes, households, and materials in a new way and through resource-efficient technologies.

Tayanch so`zlar

Paxta, to`qimachilik, mahsulot, korxonalar, xomashyo, innovatsiya, qishloq xo`jaligi, texnologiyalar.

Keywords

Mining, textiles, products, enterprises, raw materials, innovation, agriculture, technology

Ключевые слова

Горнодобывающая промышленность, текстиль, продукция, предприятия, сырье, инновации, сельское хозяйство, технологии.

Hozirgi kunda paxta-to`qimachilik sanoatiga e`tibor sezilarli darajada ortgan. Shuningdek, paxta-to`qimachilik sanoatini keng targ`ib qilinmoqda. Ushbu sihani rivojlantirish maqsadida paxta-to`qimachilik klasteri faoliyati yo`lga qo`yilgan.

Paxta yetishtirish bilan shug'ullanuvchi fermer yoki xo'jalik a'zolariga klasterning foydali tomonlarini quyidagicha izohlashimiz mumkin.

A) qishloq xo'jaligida zamonaviy bozor munosabatlarini keng joriy etish, yangi ish joylari yaratish va manfaatdorlikni ta'minlash imkonini beradi.

B) paxtachilikka ilg'or agrotexnologiyalarni joriy etish uchun qulaylik yaratadi, raqobatbardoshlikni oshiradi.

C) fermer xo'jaliklarini zamonaviy qishloq xo'jaligi texnikalari bilan ta'minlashga xizmat qiladi.

D) paxtadan tayyor mahsulot ishlab chiqarish hajmini yanada oshirib, uning eksportbopligini ta'minlaydi.

Jumladan, paxta-to'qimachilik klasterlari tarixiga nazar soladigan bo'lsak. Respublikada klasterlar tizimi 2017-yilda joriy etildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 19-maydagi "Buxoro viloyatida zamonaviy paxtachilik-to'qimachilik klasterini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2978-son qarori asosida Buxoro viloyatida "BCT cluster" MCHJ QK hamda 2017-yil 15-sentyabrdagi "Sirdaryo viloyatida zamonaviy paxtachilik-to'qimachilik klasterini barpo etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3279-son qarori asosida Sirdaryo viloyatida "Bek cluster" MCHJ QK paxta-to'qimachilik klasterlari tajriba-sinov tariqasida tashkil etildi.

Tajriba-sinov davrida ushbu klasterlar kutilganidan ko'ra yuqori natija qayd etishdi. Shuning natijasida, 2018-yili paxta-to'qimachilik klasterlari soni 16 taga, 2019-yili 77 taga, 2020-yili 97 taga hamda 2021-yili 122 taga, 2022-yilda esa 134 taga yetdi va klasterlar respublikada mavjud paxta maydonlarining 100 foizini qamrab oldi.[1] Shuningdek, Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini yanada takomillashtirish, ularning qishloq xo'jaligi yerlaridan samarali foydalanishdagi roli va mas'uliyatini oshirish, mahsulot yetishtiruvchi va uni qayta ishlovchilarning manfaatdorligini ta'minlashga doir bozor tamoyillarini keng joriy etish maqsadida 2021-yil 16-noyabrda "Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini tartibga solish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-14-son O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni qabul qilindi.

Mazkur Farmonga asosan, paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini muvofiqlashtirish respublika komissiyasi tashkil etildi. Shuningdek, paxta-to'qimachilik klasterlarini tashkil etishda to'rt tomonlama bitim imzolash tartibi joriy etildi. Bunda bitim Vazirlar Mahkamasining paxta-to'qimachilik klasterini tashkil qilish bo'yicha qaroriga asosan Qishloq xo'jaligi vazirligi, «O'zbekiston paxta-

to`qimachilik klasterlari» uyushmasi, tegishligiga ko`ra Qoraqalpog`iston Respublikasi Vazirlar Kengashi yoki viloyat hokimligi va paxta-to`qimachilik klasterini tashkil qilish bo`yicha talabgor o`rtasida o`ttiz yil muddatga, talabgor chet - el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar yoki chet ellik yuridik shaxs bo`lgan taqdirda yigirma besh yilgacha bo`lgan muddatga tuzilishi belgilangan. [2] Ushbu Farmonda paxta-to`qimachilik klasterlari tomonidan yetishtiriladigan yoki sotib olinadigan paxta xom - ashyosining kamida 50 foizini o`zida qayta ishlash quvvati mavjud bo`lgan talabgorlarga boshqa shaxslarga nisbatan ustunlik berilishi belgilab qo`yilgan. Mazkur mezon, paxta-to`qimachilik klasterlari faoliyatini muvofiqlashtirish respublika komissiyasi tomonidan paxta-to`qimachilik klasterlarini tashkil etish uchun talabgorlarning arizalarini ko`rib chiqish davrida e`tiborga olinadi va talabgorlarga klaster tashkil etiladigan hududlar uchun o`tkaziladigan tanlovda ustunlik berishi nazarda tutilgan. Bugungi kunda bizlarga ma`lum bo`lib turgan statistik ma`lumotlar quyidagicha;

Paxta-to`qimachilik klasterlari statistikasi

Bugungi kunda respublika bo`yicha 134 ta paxta-to`qimachilik klasterlariga 1 034,2 ming ga (100%) yer maydonlari birlashtirilgan.

Klasterlar tomonidan 2022-yilda yetishtiriladigan 3 mln 800 ming tonna paxta xomashyosidan me`yor bo`yicha 1,3 mln tonna (34%) tola ishlab chiqariladi.

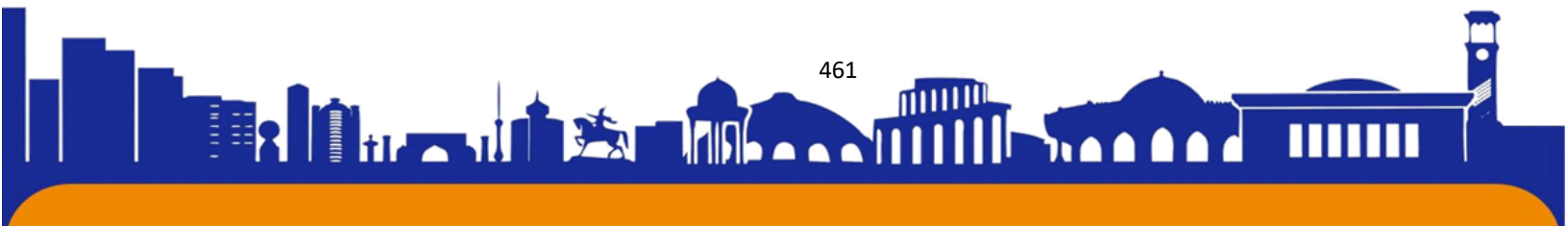
Ayni paytda klasterlarda 1,9 mln tonna tola ishlab chiqarish quvvatlari mavjud bo`lib, yetishtiriladigan paxta xomashyosi mavjud quvvatlarni 58 foizga ishlashini ta`minlaydi (705 ming tonna yoki 42 foiz ortiqcha tola ishlab chiqarish quvvatlari mavjud).

Sohaga ilm-fan, innovatsiya yutuqlari hamda ilg`or texnologiyalarni joriy etish natijasida, 2016 – 2021-yillarda paxta hosildorligi 26,4 s/gadan 32,7 s/ga (+6,6 s/ga)ga oshdi. Yalpi hosil 2021-yilda 3,4 mln tonnaga yetkazildi.

Buning uchun klasterlar tomonidan, 5,4 trln so`mlik 21,4 ming dona yuqori unumli texnika va agregatlar xarid qilinib, qishloq xo`jaligi texnik jihatdan yangilandi.

83,4 ming gektar paxta maydonlariga suv tejoychi texnologiyalar o`rnatilib, 30,3 ming gektar yer maydonlari qayta foydalanishga kiritildi.

2021-yilda 106 ming gektar maydonda 25 ta paxta-to`qimachilik klasterlari faoliyati yo`lga qo`yildi.

Shuningdek, hozirgi vaqtga kelib, ikkilamchi resurslardan samarali foydalanish g`oyasi keng targ`ib qilib kelinmoqda. Jumladan, to`qimachilik chiqindilaridan foydalanishning noan`anaviy lekin samarali usullaridan biri- ko`p qavatli rulon materiallari, to`qimachilik devor panellari payvandlovchilar uchun maxsus kiyimi uchun olovga va issiqqa chidamli materiallari ishlab chiqarishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. <https://www.agro.uz/11-0295/>
2. PAXTA-TO`QIMACHILIK KLASTERLARI: ILG`OR TEXNOLOGIYALAR, ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARI VA EKSPORTBOP TAYYOR MAHSULOT - AGRO.UZ
3. Gulbayev U. Y. O., Ruzmatov B. S., Yuldashev K. X. CREATION AND INTRODUCTION OF INNOVATIVE EDUCATION CLUSTER IN THE LEATHER AND FUR INDUSTRY //Science and Education. – 2021. – T. 2. – №. 1.
4. Jumaniyazov Q. J. et al. Korxonalarda paxta tolasidan saralanmalar tuzish tartibi //Science and Education. – 2021.
5. Jumaniyazov Q. J. et al. YIGIRISH JARAYONI O`TIMLARI BO`YICHA ARALASHMA TARKIBIGA ASOSAN CHIQINDI VA IP MIQDORINING O`ZGARISHI //Science and Education. – 2021
6. Mikusova M. et al. Designing of Parking Spaces Taking into account the Parameters of Design Vehicles in Russia //Communications-Scientific letters of the University of Zilina. – 2020. – T. 22. – C. 31-41.
7. Эргашов М. и др. Определение натяжения композитного ремня передаточного механизма //Композиционные материалы. – 2003. – №. 3.

